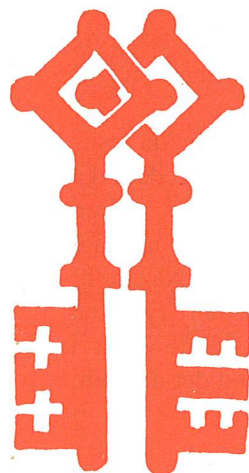
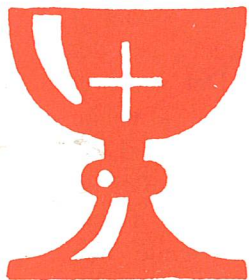
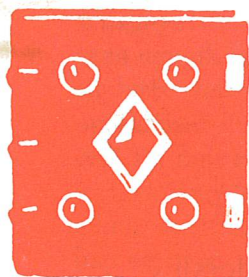

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

1 / januar 2000

ISSN 0903-6113

Den bodefærdige kvinde
A. Dorph 1875. Sdr. Årslev kirke, Århus

Re-formatio's redaktør har bedt om at få den prædiken, som præstemedlemmerne af Fællesskabet Kirkelig Fornyelse holdt 1. Søndag i Advent 1999. I nr. 5 /1999 blev de første bragt. Her bringes de sidste.

Prædiken

holdt Første Søndag i Advent
i Vinderslev Kirke

af sognepræst Frede Møller, Hinge og Vinderslev.

Salmer:67-62-547-59-235-66

Det siges, at der er mennesker, som bliver dybt skuffede, når de fra et fjernt land kommer til København og ser Den lille Havfrue. På forhånd har de hørt så meget om den, så forventningerne er blevet skruet helt i top. De regner med at se noget, der minder om Frihedsgudinden i USA, og derfor bliver de dybt skuffede, når de langt om længe står på Langelinie og kigger på den lille figur.

Var det virkelig det hele? Var det virkelig ikke andet, når det kom til stykket? Forventningerne var gået i en helt gal retning. Derfor kunne de ikke indfries.

Se, det var jo noget i den retning, som skete den dag i synagogen i Nazaret, da jøderne mødte Jesus.

I århundreder havde de gået og ventet på den Messias, Gud havde lovet skulle komme engang, og ingen skal være i tvivl om, at forventningerne var store! De

kendte ordene fra de gamle skrifter om ham, der skulle komme som et lys for folkene. "Du skal åbne de blindes øjne, føre fangerne ud af fængslet og dem, der sidder i mørket ud af fangehullet", hed det hos profeten Esajas. Det var ord, som uvilkårligt fik dem til at tænke på at slippe ud af det fængsel, de netop nu befandt sig i, efter at romerne havde besat landet. Tænk, om Gud snart ville sende den Messias, som skulle vende op og ned på det hele! Ham, som skulle sætter sig på kong Davids trone og smide de fordømte romere ud af landet!

Derfor blev de så skuffede, da Jesus kom. Han svarede overhovedet ikke til deres forventninger. Den kommende Messias kunne umuligt være en fattig tømrer fra Nazareth! Ganske vist havde de hørt rygterne om de undere, han havde gjort i Kapernaum, og vist lød det da godt,

da han sagde: "I dag er det skriftord, som lød i jeres ører, gået i opfyldelse." Det var noget, der fik begejstringen til at koge i Nazarets synagoge!

Men det gik galt, da han pegede på sig selv som disse gamle løfters opfyldelse! Da fik piben en anden lyd! En tømrer fra Nazareth kunne jo ikke være den Messias, som de gamle skrifter handlede om? Og da han så oven i købet gav sig til at antyde, at han ikke var kommet for at underholde eller imponere dem med forskellige undergerninger, ja, så var skuffelsen en kendsgerning.

Og så gik det, som det ofte går: Skuffelsen blev til vrede og aggression! Kunne Jesus ikke give dem, hvad de håbede og forventede, ja, så kunne det også være det samme med ham: Ud over kanten med ham! Væk med sådan en abekat, der tror, han er noget!

Når vi så hører denne beretning i dag, kan det jo nemt gå sådan, at vi bliver forargede. Tænk, at de kunne bære sig sådan ad! Heldigvis lykkedes det ham at slippe væk, inden det for alvor gik galt, men hvad så, da det blev Langfredag? Da endte det med, at de slog nagler gennem hans hænder og fødder for på den måde at blive af med ham. Tænk, at de kunne bære sig sådan ad! Sådan var det rigtignok aldrig gået, hvis det havde været os...

Ja, er det nu så sikkert?

Også vi kan meget let komme til at optræde, som om det er os, der er herrer og ham, der bare skal spændes for vor vogn!

Mens jeg læste ved universitetet i Århus i slutningen af 60'erne og begyndelsen af 70'erne, var det f.eks. moderne at udlægge budskabet om Jesus politisk. Frelse var ikke længere syndstilgivelse, fred med Gud og evigt liv engang. Nej, nu blev frelse identisk med brød til de sultne, befrielse fra fangenskab og undertrykkelse og den slags. Og der var en forventning om, at Guds rige en dag skulle bryde frem i form af et rige med ret og retfærdighed, og disse ting skulle vi derfor arbejde frem imod på det jordiske plan. På et tidspunkt kørte der en længere debat i et århusiansk kirkeblad om dette spørgsmål, og jeg husker, hvordan professor Regin Prenter tog til genmæle mod en sådan politisk udlægning af evangeliet! Skulle han nogensinde komme til at opleve at blive smidt i fængsel for sin tros skyld, så ville han sandelig betakke sig for at blive befriet af én, som ville kaldte det "frelse", sagde han. For det var at gøre Jesus til tjener for vores sag! Det var at vende alting på hovedet, så vi selv kom til at stå som herrer og konger, hvor han så pænt måtte danse efter vores fløjte. Det var at fylde gamle bibelske begreber med et indhold, som vi selv havde skabt...

Ja, det var dengang! Men også i dag møder vi den samme fristelse til at glemme, hvem vi er, så vi prøver at spænde Jesus for vor egen vogn! Tænk bare på, hvordan det ofte går, når et eller andet emne dukker op og bliver diskuteret. Det er ikke så længe siden, en bestemt præst fik sagt i fjernsynet, at Bibelen ikke var Guds ord, og at han derfor heller ikke så det som sin opgave at forkynde, hvad der stod i Bibelen. Hvorfor sagde han nu det? Jo, fordi han skulle forsvare, at han selv levede i registreret partnerskab! Og så er det unægtelig temmelig upraktisk, at Bibelens ord i den grad taler imod et sådant forhold! Altså er der ikke andet for end at gøre sig selv til Herre, så det bliver mig, der bestemmer, hvad Gud har at sige om dette eller hint! Det bliver mig, der er herre, og hans ord har bare at svare til de tanker, meninger og forventninger, som jeg har, ellers er det ud over kanten....

Men det, som til enhver tid må være det helt afgørende, det er at nå dertil, hvor han bliver Herre, og hvor jeg bliver den, der lytter og lyder!

“Herre, jeg er kommet ind i dette dit hus for at høre, hvad du vil tale til mig”, beder vi, når vi kommer i kirke. For det er jo det, det drejer sig om! Når vi går i kirke, så er det for at møde ham, som er Herren, og lytte til hans ord, bøje os for det for

så at gå ud verden for at omsætte det til handling! Ligesom det var en sædvane for Jesus at være med i Guds hus, når det blev helligdag, sådan må det også være en sædvane for os i dag at være dér, hvor Gud selv vil sige noget til os! Enhver anden holdning røber, at heller ikke vi er klar over, hvem der er herre, og hvem der er tjener! En tjener kommer, når Herren kalder. En tjener sætter sig ned og lytter, når Herren taler. En tjener går, når Herren sender ham afsted for at gøre det, som Herren befaler!

Og hvad er det så, Herren har at sige til os, når vi kommer i kirke i dag?

Jo, først og fremmest, at han er den, der opfylder de løfter, som Gud har givet!

Den, som har ører at høre med, må høre, er der er en klar sammenhæng. Mine forventninger og idéer kan komme på tværs, så jeg ikke kan se skoven for bare træer, men i det øjeblik jeg kommer, og åbner mig for, hvad han vil sige, da ser jeg sammenhængen. Da ser jeg, at alle Guds løfter har deres ja i denne tømmer fra Nazaret!

Desuden begynder jeg at fatte, at den frelse, han er kommet for at bringe, det er først og fremmest befrielsen fra det fangenskab, som jeg har viklet mig ind i takket være min synd.

Lige siden syndefaldet har det været sådan, at hvert eneste menneske på denne jord har været bastet og bundet af det onde. Arvesynden plejer vi at kalde det, men på svensk har de et ord, som dækker bedre, når de taler om “syndafördärvet”. Hele min natur er i den grad gennemsvivet af det onde! Jeg er gennemfordærvet! Det ligger helt uden for mine muligheder at komme fri ved egne kræfter! Det er der kun én, der formår, nemlig Gud selv, sådan som det sker, da Guds søn bliver menneske, lever i mit sted, lider og dør i mit sted og opstår fra de døde på den tredje dag! Da er det, den stærke bliver overvundet af ham, som er stærkere! Da er det, Gud selv griber ind, så jeg bliver friet ud af mørkets magt og flyttet over i hans elskede søns rige, for nu at sige det med apostlen Paulus. Da er det, han

åbner mine blinde øjne, så jeg ser hans herlighed! Da er det, han viser mig, hvordan fangerne føres ud af fangehullet, og hvordan æren er Guds i det høje og hans alene!

Det store spørgsmål bliver derfor, om Gud får sin vilje med os?

Det store spørgsmål bliver, om vi f.eks. bruger Adventstiden som en tid, hvor Gud selv får lov til at komme til orde? En bodstid, hvor vi får øjnene op for, hvor små vi er i os selv, og hvor han samtidig får lov til at vise os, at det er derfor, vi har behov for Ham, som kommer for at åbne de blindes øjne, ja, føre fangerne ud af fængslet og dem, der sidder i mørket, ud af fangehullet!

Så er alle forudsætninger til stede for de rigtige forventninger. Og hvor forventningerne er rigtige, bliver de også indfriet - til glæde og jubel for Guds kirke. Amen

PRÆDIKEN

holdt 1. Søndag i Advent 1999

af pastor Svend Erik Larsen

i Ansgars Kirken, Aalborg

Salmer: 89-62-588 / 60-365-167 v. 7-66

DEN NYE TID

Godt nytår! - siger vi i dag. Noget adventskransen og de ekstra lys og nyt begynder altså. Det fortæller blomster, kirken er pyntet med,

også. Og vi forstår, at det nye, der begynder, er noget glædeligt, og derfor ser vi fremad med forventning til det, der kommer - både året i det hele taget og julefesten, vi skal snart skal fejre.

Også i Nazaret begyndte en ny tid, da de sammen med Jesus holdt gudstjeneste i synagogen, som vi hørte det før. Problemet var bare, at det kunne de ikke se, for den nye tid, de så frem til, skulle ikke se sådan ud - ikke være sådan. De forventede noget andet, end de fik.

Det var ellers en god dag - til at begynde med. Det begyndte godt. Jesus, som de kendte som Josefs søn, var hjemme. Han var blevet til noget: Han var blevet kendt af mange - og det for det gode. Nu var det så sabbat og tiden for gudstjeneste, så Jesus kom, som han plejede, og som skikken bød. Han blev da bedt om at læse en af dagens tekster - profet teksten - og de regnede så med, at han nok ville sige nogle ord i tilknytning til teksten, han læste. Det gjorde han. Gode ord- syntes de.

Men nu læste han først fra profeten Esajas om den nye tid, der skulle komme. Om befrielsen. De forstod profetens ord som et løfte fra Gud om at sende en befrier. De så frem til - de forventede befrielse - befrielse fra undertrykkerne. Romerne skulle jages ud af landet. Det blev en ny verden at leve i. Ja, de så frem til at kunne leve et nyt

liv i overensstemmelse med Guds bud. - Men spørgsmålet var, hvornår Gud greb ind og gjorde det til virkelighed. Måske Jesus, der jo kunne udrette noget særligt, havde noget at sige herom. For mon han dog ikke var en Guds profet?!

"I dag er det skriftord, som lød i jeres ører, gået i opfyldelse." Der lød en bifaldsmumlen, for da han sagde det, syntes de et øjeblik, at sådan var det. Eller at sådan ville det lige straks blive, - måske fordi han nu ville gå i spidsen for den kommende befrielseskamp. Men så gik det op for dem, hvad han sagde: Befrielsen er allerede blevet virkelighed. Hvem tror han da, han er? - spurgte de hinanden. Vi har kendt ham fra barn, så han skal ikke belære os - og slet ikke, når alting er, som det plejer, hvad enhver kunne se. Og dertil kom, at han jo ved at sige, at den nye tid - Guds tid - var virkelighed, talte, som kun Gud kunne. Derfor spottede han Gud, for som de forstod Guds løfte, var det aldeles ikke opfyldt.

Som om det ikke var galt nok: Han mere end antydte, at befrielsen ikke kun var noget, der angik dem. Den skulle selv hedninger få del i. Den var for dem, der var udenfor. Deres forventninger var altså forkerte. Befrielsen var befrielse fra det, der ødelægger livet, og befrielse til nyt liv. Befrielsen gik altså ud på, at livet med Gud - det

liv, Gud gav mennesker ved skabelsen, men som blev ødelagt ved syndefaldet - blev nyskabt. Og befrieren fra Gud skulle være Jesus!

Det var for galt! Det var gået alt for vidt. Derfor prøvede de nu at få ham ryddet af vejen, men han gik sin vej. Det gør han altid, når man ikke vil høre på ham.

Dengang som nu er det Jesus selv, der er problemet. At det skulle være ham, der sætter mennesker i frihed - befrier os til at leve et nyt liv. At vi i den hellige dåb er befriet til at leve et nyt liv, fordi den nye tid nu er begyndt.

Men ufrihed, undertrykkelse, sygdom og anden ødelæggelse af livet er da stadig virkelighed! Så kan det vel ikke passe? Og han kan vel kun være et menneske og ikke befrieren fra Gud?

Heroverfor er evangeliets troværdige påstand: Jesus befrier os

til at kunne leve med Gud og ikke være bundet af det, der ødelægger livet. Allerede nu! Men samtidig til at forvente, at befrielsen føres til ende. Da er befrielsen allerede virkeligheden, vi får lov at leve i.

At Jesus kom - at han var midt i virkeligheden, i Nazaret - betyder altså: Vi må forvente at blive befriet til at leve det evige liv. Det viser sig i, at vi allerede nu kan leve med Gud.

Men skal vi opleve det, må vi høre ham tale sit ord til os. Ikke kun, når vi evt. får lyst, men "efter sædvane". Da får vi lov som i dag at opleve: Den nye tid er begyndt. Så får vi virkelig et godt, nyt år, - og også en god jul.

Der er al god grund til at tænde lys! Det er jo befrierens synlige komme, vi skal forvente - både til jul og siden hen. AMEN.

PRÆDIKEN

holdt 1. Søndag i Advent 1999
i Ljørslev Kirke på Mors
af pastor Steen Sunesen

Salmer: 67 - 59,1-2 - 60 / 62 - 66

Kan I huske Kong Frederik d. IX ?
Da jeg blev født, var han konge i Danmark, ikke bare en konge, men kongen. Der var ikke andre. Jeg kan huske, at jeg af og til så ham på TV, dengang der kun var én kanal

og god tid til samtale, tid til at spørge og tid til at vente på at få et svar og tid til at lytte til svaret. Og siden har vi fået lov til at gense klip med Frederik. Jeg har aldrig været tæt på ham, ansigt til ansigt.

Min moster Else boede godt nok i Fredensborg i Villa Galina. Det er en fredet villa ved indkørslen til slottet, og den er vist opført samtidig med slottet som en slags personalebolig. Og har I været ved Fredensborg slot, har I også set Villa Galina, men sikkert ikke lagt specielt mærke til det. Når vi var på besøg i Villa Galina hos moster Else, så kunne vi på to minutter gå til slottet og til garderne og ind i slotshaven, så tæt på er det. Det er det tætteste jeg har været de kongelige.

Kong Frederik døde i 1972. Jeg var 9 år gammel og havde selv influenza. Den 15. januar så vi statsminister Jens Otto Krag sammen med kongens ældste datter, med Margrethe oppe på en balkon - det må vel have været på Amalienborg. De var klædt i sort. Margrethe havde slør på. Og på slotspladsen stod folket stille i sorg sammen med kongens familie, for kongen var død og man havde været glad for ham.

Og vi hørte statsministeren udråbe Margrethe til dronning af Danmark: *Kong Frederik d. IX er død - Hendes majestæt Dronning Margrethe d. II længe leve.* Han gjorde det mod alle verdenshjørner, i hvert fald tre, så ingen skulle være i tvivl om, at kongeriget Danmark havde fået en ny regent.

Det var et bevæget øjeblik for alle, både for dem på slotspladsen, for os

foran radio og fjernsyn og ikke mindst for Margrethe og statsministeren, der ikke kunne holde tal på, hvor mange gange, der skulle råbes hurra. Den råkolde januardag stod det klart for os alle: Vi havde en ny konge, som godt nok var dronning - men lige god for det - og dronningen havde et folk. Vi hørte sammen. Det vidste vi den dag.

Og vi ventede spændt på, hvilket valgsprog hun ville vælge.

- Hendes oldefar Frederik d. VIII, der kun var konge i 6 år fra 1906 til 1912 havde haft: *Herren er min hjælp.*
- Hendes farfar Christian d. X, der var konge i 35 år frem til 1947 havde haft: *Min Gud - mit land - min ære.*
- Hendes far Frederik d. IX, der var konge i 25 år frem til 1972 havde haft: *Med Gud for Danmark.*

Hvad ville hun selv vælge? Hvad ville hun sætte som valgsprog, som overskrift, som program for sin tid som Danmarks regent, et stykke danmarkshistorie, der heldigvis endnu ikke er forbi? Kan I huske det?

Hun valgte: *Guds hjælp - folkets kærlighed - Danmarks styrke.*

Har vi en konge? Ja, det har vi! Hun hedder Margrethe. Er vi i tvivl om det? Nej. Hun har været vores dronning i længere tid, end hendes far var konge. Når hun har fødselsdag, møder vi frem på

slotspladsen med Dannebrog, verdens flotteste flag, med det tomme hvide sejrens kors på den blodrøde baggrund.

Vi hylder hende, og råber hurra for hende, så tit vi kan.

Hun besøger os. Hun er hos os, og når hun kommer til vores by, så er vi dér og råber hurra. Hun er vores dronning. Og hun taler til os i hvert fald én gang om året, så vi tænker over det, hun har at sige til os.

Hvis jeg sagde, at jeg var Danmarks konge - så ved I, at det er løgn. I ville ikke tro det. For konge kan man ikke sådan lige beslutte sig for at blive. Det bestemmer man ikke selv over. Det er man bestemt til fra sin fødsel. Som far - så søn. Og i Margrethes tilfælde, så datter. Man er udråbt til det i øst og vest og nord og syd, så ingen er i tvivl. Kongen er død - kongen leve!

1. søndag i advent råbes det ud i øst og vest og nord og syd, for høj og lav, for ung og gammel: Der er et kongerige og en konge, der ikke er af denne verden. Vi ved godt, hvem det er.

- Det er Jesus Kristus d. I.
 - Det er Jesus Kristus d. sidste.
 - Det er Jesus Kristus d. eneste.
- Det er jødernes konge - som Pilatus - lod verden vide på græsk og hebraisk og latin, da han blev korsfæstet. Det er ham, der er vores konge. Vi vil ikke vide af nogen anden. Vi hylder ham som vores

konge. Han kommer til os. Han taler til os. Og vi lytter, for vi er hans folk.

Han er en underlig konge. Han er en korsfæstet konge.

- Han kom ikke for at fylde køleskabene med mad - selv om han mere end en gang viste, at han sagtens kunne gøre det.
- Han kom ikke for at fjerne al sygdom i verden - selv om han mere end en gang viste, at han sagtens kunne gøre det.

Han var så god til at gøre netop disse fantastiske storslåede underfulde ting, at de gang på gang ville gøre ham til konge. Med Jesus på deres side kunne ingenting jo gå galt - så kunne de få alt, hvad de pegede på. Fjenderne skulle han nok også få gjort kål på. Israel kunne blive en stornation, en supermagt, som dengang kong David havde krigsheldet med sig og gjorde deres navn kendt rundt omkring.

Med Jesus som konge skulle det være slut med at være et lilleputland og kastebold mellem de store.

Sådan en konge ville han nu ikke være. Vi ville gerne. Fristeren, den Onde, ville gerne. Og han lokkede alt det han kunne, men Jesus sagde nej. Hans kongerige var ikke af denne verden. Jesus kom ikke for at afslutte Alexander den Stores projekt, det krigstogt, der førte det

græske sprog til Israel nogle få hundreder år tidligere.

Han er en underlig konge. Han vil slet ikke det som konger og kejsere og stormoguler ellers vil. Han vil ikke store bygningsværker og triumfbuer. Han vil det ingen konger og kejsere vil.

Han vil korsfæstes som en forbryder, som en lovovertræder, vil han! Han vil dø den mest usle død, vi overhovedet kan tænke os!

Det er hans kongegerning. Det er hans bedrift. Det er hans sejr. Den ligner mest af alt nederlag og fiasko. En korsfæstet konge. Nej, det er for latterligt. Det er for gudsbespotteligt! Og dem, der følger ham er lige så latterlige. Ikke sandt?

Men hvad er sandhed? Det er Pilatus, der spørger! - den Pilatus der ikke kunne finde nogen skyld hos Jesus og gerne ville frigive ham, men ikke turde af hensyn til folkestemningen og sit videre karriereforløb under kejseren i Rom.

Ansigt til ansigt med Jesus vidste han, hvem sandheden var, og så den anden vej, og han lod soldaterne more sig så meget med ham og give ham så mange bank, at blodet flød og han mere lignede en død end en levende. Og da han havde gjort det, viste han ham frem: *Ecce homo! Se, hvilket menneske!*

Underforstået - skulle denne forpinte mand virkelig være farlig for jøder, for grækere, for romere, for danskere?

Kan jeg ikke nok lade ham gå?

Nej - og derfor skriver vi snart år 2000 efter hans fødsel. Så farlig er han.

Den usle død på korset var den eneste måde han kunne leve op til sit valgsprog. Det var den eneste måde han kunne indfri de løfter, han gav i sin åbningstale, og som vi har hørt i dagens evangelium:

bringe godt budskab til fattige,

udråbe frigivelse for fanger

syn til blinde,

sætte undertrykte i frihed,

udråbe et nådeår fra Herren.

Kunne han ikke have bragt godt budskab til fattige og løsladt fanger, åbnet blindes øjne og givet frihed til de trætte og af byrder tyngede på anden måde end ved at dø på korset? Kunne han ikke det?

Jo, det kunne han - men så ville han have gjort sit rige til et rige af denne verden og på denne verdens betingelser. Og det ville han ikke.

- For de fattige han vil bringe godt budskab, er ikke kun dem der ingen penge har - det er også dem, der har så mange, at de ikke ved, hvad de skal bruge dem til.

- Og de fangne er ikke kun dem, der sidder i fængsel - det er også dem, der er så frie og har

så mange muligheder, at de ikke ved, hvor de skal gå hen og hvad de skal give sig til.

- Og de blinde er ikke kun dem, der snubler over ujævnheder på fortorvet - det er også dem, der ser så godt og skarpt, at de mener at kunne overskue alt.

Jesus er altså sendt. Herrens Ånd er på ham. Han har en gerning at gøre hos os: *at åbne vore øjne for Guds virkelighed.*

Og lykkes denne gerning hos os, så ser vi, at dette forpinte menneske med tornekrone og purpurkappe har et rige og en kongeværdighed af en anden verden. Og vi ser, at han deler ligeligt med sine undersåtter, så de, jo mere de lærer ham og hans rige at kende ikke kan andet end ranke ryggen og se overmagten lige i øjnene, for sandheden har gjort dem frie. Og aldrig så de smukkere ud, end når modvinden blæste dem lige i ansigtet. Forstå det, hvem der kan.

Kongen er da salvet af Ånden ved dåben i Jordan og han er udråbt til konge ved korsfæstelsen på hovedsprogene og det lokale. Hvor folket før krævede en konge, fordi andre folk havde en - starter Gud omvendt i sin nye begyndelse. Han begynder med kongen, med salvingen af ham, og kongen kalder sine riddere til sig, sine disciple, og sender dem ud for at vinde ham et

folk af alle stammer og alle tunger, så mange blandt os, der vil være med om det runde bord.

Hvad er det for et folk? Det er sandhedens folk!

Hvad gør de? De lytter til sandhedens stemme!

Hvad er det for en stemme? Det er kongens ord og ordet om kongen.

Han spørger ikke som Pilatus: *Hvad er sandhed?* Han spørger: *Hvem hører sandheden til? Hvem hører mig til?* Han vil ikke holde os sandheden fra døren ved at gøre den til et emne for diskussion. Han vil ikke lede os udenom sandheden, forbi sandheden, men frem til den, ind til den, ind i den, ind til ham selv - helt tæt på.

Den, der er af sandheden lytter til min stemme - siger han. Der ser du sandhedens folk omkring sin konge. De er ledt frem til hele sandheden, ikke kun den om sig selv, men også den om ham. Derfor kan de juble og derfor hilser de ham velkommen så tit de kan med et: *Velsignet være han som kommer i Herrens navn* - for det er det Jesus gør.

Lad ham få lov til at komme til dig.

Og så skal du få lov til at opleve, at du i ham kommer det kongelige langt tættere end jeg nogensinde var i Villa Galina i Fredensborg hos min Moster. **Amen!**

PRÆDIKEN

Holdt 1. Søndag i Advent 1999
i Sankt Jakobs Kirke, København
af pastor Hans Christian Christensen

I en omtale i Stiftsbrev udgivet af Københavns stift hedder det, at citykirkerne markerer år 2000 efter Kristus med en række arrangementer, som tager samspillet mellem tid og evighed op. Det synes at være et godt initiativ. Men jeg studsede ved at se på tryk "år 2000 efter Kristus". Selvom udtrykket *efter* Kristus er upræcist forstår man nok meningen, nemlig år 2000 efter Kristi fødsel – Han som gik omkring og gjorde vel – som led og blev spottet og hånet – som underviste sine apostle i fyrrer dage – som opfor til himmels og er ved Faderens højre hånd – som derfra sender os sin Faders Ånd, som gør levende – d.v.s. hvis levendegørende virke betyder, at Jesus Kristus er lyslevende iblandt os, når vi samles om hans Ord og sakramenter som nu – indtil han kommer synligt igen og gør alting nyt.

Vi er altså ikke *efter* Kristus, som var han borte, og vi overladt til os selv. Vi er *efter* Kristi fuldendte gerning her på jorden, men midt i den frelsende virkelighed, som er

bestemt for os at leve i – nu i hans Ånds og Kirkes dage.

Det er baggrunden for, at vi nu i dag hører hans ord i synagogen i Nazareth: I dag er dette skriftord gået i opfyldelse! Det er baggrunden for, at vi nu i denne tjeneste synger: Hosanna! Frels da nu, Herre, og Velsignet være Han, som kommer i Herrens navn.

Det hedder altså endnu *i dag*. Den dag, som begyndte for 1999 år siden med Herrens komme i stalden i Bethlehem, med hans opstandelse fra Klippehulen. Den dag, som spænder fra hans første komme til os fra de døde i alterets brød og vin – og derfra til og med samlingen om Den treenige Guds bord i det himmelske. Med Kristi komme til os nu er også profetens – d.v.s. Guds – ord gået i opfyldelse: Glædesbud er kommet til fattige – et nådeår fra Herren med frihed for fanger, syn for blinde og frihed for de plagede.

I dag? Forargelsen fra den dag i Nazareth genfindes i vore dages udbredte afvisning af og tagen

afstand fra Jesu og Guds riges nærvær i søndagens gudstjeneste – i alterets sakramente. Afvisningen er ensbetydende med valget af fortsat fangenskab, fortsat blindhed og fortsat plage. Det betyder, at Guds nåde og glæde vælges fra. Det betyder, at mennesker ikke venter noget godt fra Gud, men alene ser hen til materiel og jordisk glæde – og det vil jo sige til noget, som ikke består, men skal gå til.

Dengang ventede de en befrier, som skulle genoprette det jordiske Israel. De havde alle Guds løfter om mere end det – om en virkelighed ud over al forstand, men de ville ikke tage imod Ham, som er opfyldelsen af alle Guds løfter. Han, som frier mennesker ud af dødens fængsel, Han, som åbner menneskers øjne, så de kan se sig selv og Guds kærlighed, Han, som befrier det med alt, hvad der er Hans. Han, som sætter et menneske tilbage i fællesskabet med Gud selv.

Det danske folk er også et folk, som har fået alle Guds løfter om det ud over al forstand glædelige, om frihed fra dødens alt liv kvælende favntag, frihed til at møde medmennesket på en ny måde, frihed fra frygten til at miste livet, frihed fra det at skulle sætte sig selv i centrum, frihed til at gøre Guds gerning, frihed til at elske min næste. Vi er et folk, som med evangeliet om Jesus Kristus,

befrieren, har fået mulighed for at se ud over os selv og vort eget, mulighed for at placere vort liv, vort arbejde, vor hele tid i Guds virkelighed, som findes i ordet om Jesus og på hans alter.

Hvorfor da nøjes med at betragte Guds løfter og hans rige, som tilbydes og rækkes os i troen på Jesus, som en del af vores kulturgrundlag, som noget blot uforpligtende og i grunden dødt – når vi nu i dag hører – samlet om Jesu ord og alterbordet, at i dag er alt, hvad Gud har lovet af frihed, udsyn til Guds rige, vores – blot vi beder om det og vil modtage det?

Lader vi det ligge nu – tager vi ikke imod Guds Søn og synderens forladelse frihede – da er vi i sandhed *efter Kristus* og har stillet os uden for liv og glæde.

Hvad betyder det nu for os her, som er kommet for at møde liv og glæde i Jesu ord og smalet om hans bord – hvad betyder det: Nu er det nådeår fra Herren? Vi, som jo hos os selv kender til i det daglige liv og i konkrete situationer at overse og udelukke befrielsens mulighed, at vende os ind i os selv og begrænse friheden og glæden til hvad vi selv eller andre mennesker kan udrette – vi som alt for ofte vælger dødens fangenskab, blindheden, plagen?

Ja, vi er her, fordi vi erkender denne vor fattigdom, og tager vi imod glædesbudet – netop for

fattige: syndernes forladelse – og tror vi, at dette ord om Jesus og dette bord med brød og vin netop er så jævne og ligetil og enkle, fordi de er bestemt for os – ja, da har vi som Maria valgt den gode del.

Lad os bede Gud Helligånd om modtagelighed og åbent sind for Ham, som nu i dag kommer til os fattige og uværdige med frihed og glæde for tid og evighed. Han, som er både først og sidst!

PRÆDIKEN

til 1. Søndag i Advent 1999
holdt i Galtrup Kirke på Mors
af pastor Peter Østerby-Jørgensen
Salmer: 71 - 59 - 70,3 --- 60 - 431 - 66

Da vor Herre Jesus Kristus læste op i synagogen i Nazaret, brød Han af midt i et vers. Det opdager man kun, hvis man kan Esajas-bogen udenad: Det kunne de, som var til stede den dag i synagogen i Nazaret; men det kan vi nok ikke, så vi må hellere begynde med at sige lidt om, hvad Jesus læste, og hvad Han ikke læste. "For at udråbe et nådeår fra Herren." Sådan sluttede Han. Men hele det vers lyder: "For at udråbe et nådeår fra Herren og en hævn dag fra vor Gud." Et nådeår og en hævn dag. For profeten og for de gamle jøder var det to sider af samme sag: Et nådeår for Guds folk, det blev det, når Gud lod en hævn dag komme over folkets fjender. Når Gud tog

opgøret med folkets fjender, så betød det gode tider for folket. Derfor havde folket nok også svært ved at forestille sig, at der overhovedet kunne komme gode tider, hvis ikke det faldt sammen med et guddommeligt understøttet opgør med folkets fjender.

Vor Herre Jesus Kristus skiller de to ting fra hinanden. Han læser så langt, at Han selv kommer til at fremstå som den, Gud har salvet med sin Ånd og sendt for at udråbe et nådeår fra Herren. Og *det* er godt budskab for fattige, *det* er evangelium. Da Han kom til vor verden, da begyndte de gode tider på den gamle jord - og vel at mærke: uden at det var knyttet

sammen med et sønderknusende opgør med Guds fjender.

Men hvem er i grunden Guds fjender? I følge Apostlen Paulus er alle mennesker Guds fjender. Indbyggerne i Nazaret, som jog Jesus ud af byen og drev Ham hen til kanten af det bjerg, deres by var bygget på, for at styrte Ham ned - der er ikke stor forskel mellem dem og os: De viste sig åbenlyst som Guds fjender; men vi er det alle sammen. Og så er evangeliet, at Gud har sendt sin Søn og salvet Ham med Helligånd, for at Han skal udråbe et nådeår fra Herren - for os, for Guds fjender.

Vi synes måske, at det er skrap nok, at vi ligefrem skal kaldes Gud fjender. Vi kan måske leve med at blive kaldt syndere eller lovovertrædere; vi kan måske godt indrømme, at vi ikke altid og alle vegne har tænkt og sagt og gjort det, som vi godt vidste var det rigtige, og som vi godt vidste var det rigtige overfor Gud. Men derfra og så til at skulle kaldes Guds fjender ..! Men se: Det er meget enkelt: Har vi villet det, Gud ville? eller har vi villet noget andet? Slægt efter slægt har fortalt om syndefaldet: om Adam og Eva, der ikke ville det, Gud ville - og dermed har slægt efter slægt fortalt deres egen historie: Vi ville ikke det, Gud ville. Den, der ikke vil det, Gud vil, er Guds fjende. Så enkelt er det. Det er ikke sikkert, at vi

nærer fjendtlige *følelser* overfor Gud; det er ikke sikkert, at vi nogensinde bevidst har erklæret Gud krig. Men hvis vi ikke altid og alle vegne har villet det, Gud ville, og intet andet, så kalder Gud os for sine fjender.

Men for os udråber vor Herre Jesus Kristus et nådeår: gode tider, som er gode, fordi det er tilgivelsens tider. Det er tider, hvor Gud selv slår bro over fjendskabets afgrund. Det er tider, hvor Gud selv kommer til sine fjender, kalder dem til sig og giver dem ret til at kaldes Guds børn og være det. De gode tider begyndte, da vor Herre Jesus Kristus kom til vor verden, og de fortsætter nu i Hans Kirkes tid, som snart har varet i 2000 år. Hans Kirkes opgave i verden er at udråbe, at tiderne er gode, selv om dagene er onde - som vi blev mindet om det for nogle søndage siden. Ja, midt i de onde dage er det Kirkens opgave at vidne om, at netop denne tid er et nådeår fra Herren. Derfor sætter Kirkens år sit præg på tiden: med Jul og Påske og Pinse og med en Herrens dag, en søndag, hver syvende dag. Og at tiden netop er en nådens tid, det fastholdes af, at Kirken i tiden forvalter nådens hellige midler: Guds ords prædiken, barnedåb og altergang. Således er der godt budskab til os, her og nu, hvor vi lever i syndens og dødens verden: budskab om frelse, om sejr over

syndens og dødens magt, om fornyelse af alle ting, om fællesskab mellem Gud og mennesker på en ny jord under en ny himmel, i et rige, hvor retfærdighed og kærlighed bor.

De gode tider, hvor vi kan høre dette gode budskab, er nu siden sidste Første Søndag i Advent blevet forlænget med et år. Men vi må regne med, at der kommer en dag, da vor Herre Jesus Kristus igen slår Esajas-bogen op og læser videre: "En hævn dag fra vor Gud." Vi må regne med, at nådeåret fra Herren en gang rinder ud. Vi må regne med, at Gud en dag vil opfylde sit ord om en hævnens dag - en dag, hvor Han gør op med sine fjender. Den tanke hører også Advents-tiden til - ikke mindst næste søndag skal vi møde den. Nådeåret skal en gang rinde ud. Det er netop det, der gør nådeåret så betydningsfuldt: Inden Gud tager opgøret med sine fjender, tilbyder Han dem sit venskab! Det drejer sig ikke om, at vi - som noget storsindet af os - skal tilbyde Gud vores venskab; nej, det drejer sig om, at Gud - ufatteligt for os - tilbyder os *sit* venskab. *Det* er det gode budskab, og når vi kan se den rigdom, der er i det, kan vi også se, at overfor det er vi fattige - fattige, hvis eneste håb er den frelse, som Gud har sendt os bud om.

Nu er nådeåret over os. Som vi skal synge med Grundtvig:

Tiden randt, og dagen kom
med Guds lys og nåde,
med den Guds og Davids Søn,
som gør end, i lys og løn,
Paradis af ørke.

Ære med vor høje drot,
med hans Ånd tillige!
Sammen de gør alting godt
i vort Himmerige -!

Eller som Brorson har digtet:
O, Gud ske lov til evig tid,
at tiden er så himmelblid,
ret ligesom det var en vår
til evigheds kirkeår.

Men vi må modtage nådeåret med bøn. Derfor er Advents-tiden en tid til bøn, og derfor er kirkefarven i denne tid den violette: en farve, som skal minde os om sindets forberedelse, ikke bare som en forberedelse til den højtid, som nærmer sig, men som en forberedelse til livet med Gud i tro. Denne forberedelse må altid være bøn: bøn om, at Gud selv vil bøje vore hjerter, så vi lærer at klynge os til ordet om Hans venskab og finde vor fred og vor glæde i det. Sådan en bøn kommer til udtryk i flere af Advents-tidens salmer, f.eks. i salmen "Tak og ære være Gud":

Vær velkommen, du min fred,
dig ske tak i evighed!
Drag, o Jesus, ind til mig,
vejen selv du bane dig!
Kom, du ærens konge! kom,
hjertet er din ejendom,

rens det, dan det, som du vil,
jeg kun dig vil høre til.

Eller som vi begyndte med at synge i dag:

Jeg hjertets dør vil åbne dig,
o Jesus, drag dog ind til mig!
Ja, ved din nåde lad det ske,
at jeg din kærlighed må se!
Og ved din Helligånd os led
på vejen frem til salighed -.
Sådanne salmelinjer må ikke bare
være noget, vi synger med på, fordi

det nu er så kønt, mens lysene tændes i advents-kransen. Nej, skal vi have det udbytte af Advents-tiden, som det har været Kirkens mening gennem århundreder, så må vi lære at lægge vore sind og hjerter ind i de salmelinjer og virkelig bede dem, og derved bede Gud om at vinde over *det* i os, som står Ham imod, vinde over det, mens tiderne er gode, vinde over det - Gud til ære og os til gavn, i tid og i evighed. Amen.

LUTHERSK SKRIFTSYN I EN KRISETID

Af Roald Flemestad, Norge

Har været bragt i Kirkebladet Lære Og Liv 2/99. Bringes her i den originale tekst, da vi regner med, at Re-formatios abonnenter læser norsk.

I forbindelse med den pågående homofili-debatten kunne vi for en tid siden lese i en harselerende avis-kommentar at den etiske veiledning som Den norske kirke gir, er så omskiftelig at den etiske veiledning ikke har ikke annen gyldig varighet enn den datostempling som vi finner på visse forbruksvarer. Det er selvfølgelig lett å ironisere når det som igår ble fremholdt som bibelske bud, idag ikke bare er opphevet, men det som nå er gyldig, er det som tidligere ble forkastet i Guds navn.

Bispemøtets bruk av Bibelen som autoritet

Selv om alt frem og tilbake i homofili-saken, og da særlig Bispemøtets vakling, skaper full forvirring om grunnleggende etiske spørsmål, er etter min forståelse den seksualetiske debatten likevel ikke annet enn et symptom på en mer grunnleggende krise i autoritetsforståelsen. Paradoksalt nok hadde det ikke vært så vanskelig dersom bispemøtets flertall og mindretall hadde vært grunnleggende uenige om hva som

skal tjene som normgrunnlag for kirkens etiske veiledning. Den egentlige krise består i at man på begge sider av bordet nettopp påberoper seg Den hellige Skrift og Luthers skriftsyn som belegg for helt kontrære oppfatninger av kristen seksualetikk. Slik sementeres uenigheten i bibelbelegg. Den hellige skrift fremstår ikke som enhetsskapende autoritet og normgiver, men som kilde til splid og kirkesplittelse.

For en lutherdom som siden 1577 har gjort gjeldende at Skriften *alene er den eneste, sanne rettsnor*, slik det heler i Konkordieformelen, ryster denne uenighet grunnvoldene i autoritetsforståelse.

Symptom på en strukturell krise

Mot en slik forståelse av homosex-debatten som symptom på en avgjørende autoritetskrise i lutherdommen, kan man kanskje innvende at konflikten avspeiler en uenighet som er eldre enn den faktiske bibelbruken i de aktuelle stridsspørsmålene. I takt med at samfunnsutviklingen mer og mer har fjernet seg fra den kristne familieførståelse, har statskirken i mer enn hundre år løpende vært konfrontert med krav om ideologisk tilpasning til tidsånden. Så sent som i 1996 kunne vi lese i Stortingskomitéens innstilling om ny Kirkelov: "...kirkens forhold til samfunnsutviklingen... innebærer at

de som forvalter kirkens lære må forholde seg til nye rammebetingelser og strukturendringer i familie og samfunnsliv. Kirken må åpne dører og være inkluderende, ikke bygge murer."

I lys av dette ideologiske presset kunne man anføre at utviklingen i Den norske kirke ikke uttrykker en dyp autoritetskrise av læremessig art, men manglende kirkelig lederskap i den pågående konflikt. De som skulle være hyrder, simpelthen sviktet oppgaven med å håndheve kirkens tro i åndskampen.

Men selv om vi med all grunn sjokkeres over unnfallenheten, er det nødvendig, når regningen skal gjøres opp for utviklingen i Den norske kirke, å stille et mer prinsipielt spørsmål: Hvorfor har lutherdommen så liten motstandskraft? I et historisk lys er det nemlig påfallende at lutherdommen utviser en forbløffende evne til å tilpasse seg den til enhver tid gitte maktstruktur, uansett politisk farve. Hva er det da i vår arv som gjør at luthersk kirkeliv så hjelpeløst drives frem av begivenhetenes dumpe trykk?

Den lutherske variant av autoritetskrisen

Igjen kunne man kanskje innvende at den åndelige oppløsning i vår tid ikke er forbeholdt det lutherske

kirkeliv. Problemet er altså ikke spesifikt luthersk, men helt siden opplysningstiden har den vesterlandske kristenhet gjennomlevet en dyp autoritetskrise. Men om autoritetskrisen kommer til uttrykk på tvers av de konfesjonelle skillelinjer, skjer det ikke desto mindre på en måte som svarer til den konfesjonelle egenart. Derved blir de ulike kirkesamfunns åndelige ballast avgjørende for evnen til å finne en vei ut av vanskelighetene. Om utfordringen er den samme, er det ikke derfor gitt at alle konfesjoner har den samme evne til å løse vanskelighetene.

I en luthersk kontekst melder autoritetskrisen seg da i form av spørsmålet om skriftprinsippets gyldighet. Til samme problematikk hører imidlertid også spørsmålet om statskirkeordningen, ettersom kongemakten historisk sett har vært den instans som har forvaltet det lutherske skriftprinsipp.

Skriften som autoritet i homofili-saken

Den pågående debatten i Den norske kirke vedrørende homofilt samliv synliggjør til fulle de vanskelighetene som det lutherske skriftprinsipp reiser.

Slik er det påfallende at Bispemøtets uttalelse av april 1995 ikke dreier seg om hvorvidt

Bibelen skal tjene som utslagsgivende norm i homofilisørsmålet, men uenigheten gjelder hva som er Bibelens egentlig budskap i saken. Flertallet vil fastholde de konkrete bibelordene som advarer mot homofile handlinger, mens mindretallet vil relatere disse tekstene til det dobbelte kjærlighetsbud og kommer derved til et annet resultat hva angår legitimiteten av homofilt samliv.

På begge sider av bordet begrunner man altså det inntatte standpunktet nettopp ved å vise til Bibelen som normkilde, men flertallet og mindretallet "veker" betydningen av et gitt vers ulikt i forhold til andre skriftsteder som man også anser har betydning for saken. I en så flytende fortolkingsramme, er det selvfølgelig ikke lett for en tredje part å vite hvem som med størst rett kan påberope seg Guds vilje i den bibelske åpenbaring.

Er Skriften klar?

Forvirringen vedrørende autoriteten som skal tillegges de ulike skriftsteder, blir heller ikke mindre ved at man på såkalte "konservativt" hold ofte har forholdt seg høyst selektivt i forhold til de bibelsteder som tar opp familieførståelsen. Når man gjennomgående har satt til side Jesu ord om forbud mot gjengifte av skilte og avviser det paulinske

“kvinnesyn” som relevant for dagens prestetjeneste, er det unektelig noe forbløffende at nettopp apostelens syn på homofili plutselig skal være så avgjørende for skrifttroskapen.

Skibbruddet for den konservative eksegese er etter min forståelse vel tydeliggjort av Menighetsfakultetets uttalelse om homofili-saken av 1993. Med utgangspunkt i fakultetets helomvending i kvinneprestspørsmålet anføres det først at fakultetets nye standpunkt ikke skyldes at de paulinske tekstene i seg selv er ugyldige, men “anerkjennelse av kvinneprester er i overensstemmelse med bibelmaterialet som helhet. Slik kan både tilhengerne og motstandere av kvinnelige prester mene seg forpliktet på bibeltekstene.” Med andre ord: Begge syn er nå bibelsk legitime.

Om homofili-tekstene heter det tilsvarende “at i nye epoker kommer kirken med nye forutsetninger til tekstene og finner nyanser og eventuelt nye svar... det avgjørende (er) at også de nye standpunktene er vunnet i arbeid med bibeltekstene... Det teologisk viktige er imidlertid at kirken forblir bundet til Guds ord i Bibelen til Guds ord i Bibelen, også når forståelsen av dette ord endres.” (Kirke, homofili, samfunn, pkt III

B, s 22. Uttalelse fra MF’s Lærerråd av 8/3 1993)

En uendelig nytolkning

Grunntanken i sitatene fra flertallsuttalelsen synes å være en påstand om at bibelteksten ikke fremstår med et opprinnelig meningsinnhold som binder tolkningsprosessen i ettertid. Vi alle leser Skriften ut fra våre egne tidsbundne forutsetninger. Men hvis ulike epoker legitimt kan lese tekstene på forskjellig måte, betyr det at den ene lesning ikke kan gjøre krav på å være sannere enn den annen. Kvinneprestspørsmålet viser hvordan kontrære lesninger er like sanne bare fortolkeren anser seg forpliktet på det han kommer frem til ved lesningen. Det avgjørende autoritetsprinsippet for sannhet og falskhet kan derfor ikke hentes i tekstens objektive innhold, men i stedet fra fortolkerens subjektive oppriktighet. Slik kan tekstene hele tiden leses på ny måte uten at bibeltroskapen derved rokkes.

Denne kontekstuelle tilnærming til den i seg selv flertydige teksten betyr ikke bare at enhver blir salig i sin bibeltolkning, men at Bibelen i praksis forstås som et slags inspirerende ressursdokument for tidsåndens skiftende fornemmelser. Spranget fra MF’s metodiske forståelse av bibeltekstenes flertydighet til homofili-

tilhengernes skriftbruk er minimalt i den forstand at ingen av dem ser på Skriften som en autoritativ apostolisk overlevering gitt til menigheten til kunnskap om “den tro som én for alle er overgitt til de hellige.” (Judas v 3)

Hva Luther har lært oss

Særlig utfordrende er det imidlertid at homofili-tilhengerne så eksplisitt legitimerer sin bibelbruk med Luthers skriftforståelse.

Allerede tidlig i debatten ble det anført i en uttalelse fra studentutvalget ved Det teologiske fakultet at det er galt å bruke enkeltstående bibelord, når man skal ta stilling til etiske spørsmål. Etter luthersk syn avgjøres nemlig kristne spørsmål av den Kristus-tro som skapes gjennom det forkynte evangelium. (Dagbladet 19/9 1988)

Nærmest som en refleks av dette argumenterte Bispemøtets mindretall i 1995 at tekster som omhandler homoseksuelle forhold ikke alene kan bære tyngden av et fullstendig etisk resonnement i saken. Det fullstendige etiske resonnement kan ikke baseres på etiske systemer konstruert ved hjelp av en logisk kombinasjon av bibelsteder, men må prøves mot Kristus som “Skriftens kjerne og stjerne”, slik Luther lærer. Mindretallsbispene fortsetter: “Luther har lært oss at Bibelen

inneholder Guds ord og ikke uten videre er identisk med Guds ord. Både de enkelte bibelsteder og teologisk/etiske systemer står og faller med om de stemmer med det lutherske prinsipp “was Christum treibt” (hva som driver på Kristus).”

Luthers radikale Bibelsyn

Mindretallsbispene forsøker altså ikke å ta Luther til inntekt for homofilt samliv. Hva de sier, er at reformatorens skriftsyn ikke gjør det mulig å bruke bibelvers til å avvise homofilt samliv. I Luthers navn gjør man altså metodisk krav på å ha lov til å spille Kristus ut mot skriftordets autoritet; friheten fra den bibelske formaning begrunnes i hva “Luther har lært oss”.

Selv om man under drøftelse av Luthers standpunkt i de fleste spørsmål, må ta forbehold om at hans standpunkttaken gjerne er preget av de polemiske omstendighetene og derfor fremstår som inkonsekvent i forhold til andre utsagn om saken, er det åpenbart at Luthers skriftforståelse ikke uten videre er identisk med det syn som idag vanligvis presenteres som “det lutherske”.

Problemet kan i korthet oppsummeres som det at selv om Luther på den ene side forfektet prinsippet om “Skriften alene”, betraktet han på den anden side

ikke den nytestamentlige skriftsamlingen som endegyldig avgrenset én gang for alle. Derne st ilte han seg i virkeligheten forbausende kritisk til innholdet i en rekke skriftsteder. For mange lutherske kristne idag er dette ikke bare et uvant, men sogar anstøtelig bibelsyn.

Åpen kanon

I uttalelsen fra 1995 viser mindretallsbispene til Luthers ord - *was Christum treibt* - eller "Hellig Skrift er det som driver Kristus frem", slik ordene fra fortalen til oversettelsen av Jakobsbrev gjerne fritt oversettes. (WA DB 7.385) Utsagnet hos Luther skal gi en målestokk for å avgjøre kanons omfang. Med uttrykket "kanon" menes da den rettesnor som definerer hvilke skrifter som skal inngå i Bibelens bøker. Oldkirkens oppgjør med gnostisismen førte til almenkirkelig konsensus om at Det nye Testamente skulle bestå av de 27 skrifter vi er vant til.

Denne enighet varte inntil Luther følte sin rettferdiggjørelseslære truet av katolske eksegeters innvendinger. Luther innså for eksempel av at ordene i Jakobsbrev 2:14-26 ikke lot seg forene med hans forensiske rettferdiggjørelseslære, og erklærte kjekt at skriftet kun er et "stråbrev" som "ikke er en apostolisk ånd verdig". Enn mer subjektivt og

vilkårlig forkastet Luther i fortalen til bibelutgaven av 1522 Johannes' åpenbaring med å konstatere: "Min ånd kan ikke finne seg ikke til rette i denne bok" (WA DB 7.404) Imidlertid innebærer reformatorens kanonkritikk også fremhevelse av noen skrifter på andres bekostning - "De beste skriftene" i Det nye Testamente er Johannesevangeliet, Romerbrevet og Første Petersbrev, heter det i 1522.

Hva er apostolisk forkynnelse?

Oppløsningen av kanon blir imidlertid enda mer dramatisk, idet reformatoren går videre med å gjøre gjeldende at "alt som forkynner Kristus er apostolisk, selvom Judas, Hannas, Pilatus og Herodes gjorde det". (WA DB 7.385) Det er i denne sammenheng Luther antar prinsippet *was Christum treibt*, og han synes å mene at bare rettferdiggjørelseslæren forkynnes, kan også Jesu fiender være apostoliske trosvidner. Forståelsen av Pilatus og Herodes som apostoliske vidner innebærer i virkeligheten oppløsningen av den overleverte forestilling om Det nye Testamente som apostolisk-inspirert skriftsamling. At Luther i 1524 også mente at en bok "Loci theologici" av Melancton "fortjener rang som kanonisk skrift i kirken" (WA 18. 600), tydeliggjør hans syn på den åpne kanon.

Kristus mot Skriften

Men Luther inntok en forbløffende fri stilling også til innholdet i de skriftene han tross alt anerkjente som kanoniske.

I Galaterbrevskommentaren av 1535 møter vi en Luther i forlegenhet etter at de pavelige eksegetene har imøtegått hans rettferdiggjørelseslære med bibelord. Reformatoren avviser innvendingene med å skrive: "Jeg rokkes ikke i hele tatt av skriftsteder om du (papist) kunne fremlegge 600 (mot meg)... Du pukker på Skriften som bare er en tjener... Denne tjeneren overlater jeg til deg, men jeg holder meg til Kristus som er den rette Herre og Konge over Skriften." (WA 40. I, 458f)

I Tros-tesene fra 1535 avviser Luther de skriftord som ikke passer med hans egen forståelse med å anta som overordnet prinsipp: "Kristus er Herre, ikke tjener, Herre over sabbaten, loven og alle ting. Følgelig må man enten forstå et skriftsted i forhold til ham eller så er det ikke å holde for sann Skrift... Dersom da motstanderne (dvs. papistene) vil bruke Skriften mot Kristus, vil vi anvende Kristus mot Skriften." (WA 39. I, 47)

Skriftprinsippet

Det er da denne selektive holdning til Skriften som

mindretallsbiskopene refererer til med utsagnet - "Luther har lært oss". Selv om Luther i sak ikke er enig med dem i homofili-spørsmålet, er det vanskelig å komme utenom at det metodiske grepet synes likt. På samme måte som Luther avviste "600 skriftsteder" som gikk imot hans forensiske rettferdiggjørelseslære, avviser mindretallsbispene et vell av skriftsteder som går imot homofilt samliv. Argumentasjonen er den samme - alt i Skriften må underordnes Kristus som "Skriftens Herre og Konge" som Luther skriver, eller "Skriftens kjerne og stjerne" slik mindretallsbispene gjør gjeldende. Som hos Luther argumenterer de tre mindretallsbispene med at Bibelen må leses som et vidnesbyrd om Ham som frelser oss av nåde, men forplikter oss ikke som en autoritær lovbok med regler for livsførselen. Felles for reformatoren og mindretallsbispene synes å være en forståelse av at Guds Ord ikke er det skrevne, men det forkynte evangelium. Guds ord er ikke et prinsipp eller almenbegrep, men et nådesord forkynt inn i en konkret livssituasjon. Det er dette "dynamiske" skriftprinsipp som ved simpelthen å sette parentes om ubeleilige bibelske formaninger, idag har lagt Den norske kirke i ruiner. Ingen kirkelig veiledning er mulig, dersom man allerede i

utgangspunktet gjør gjeldende at det som hadde gyldighet i én tid og ett miljø, ikke uten videre har gyldighet overalt og for alle tider.

Bibelens autoritet

Dagens kirkelige situasjon fremtvinger følgelig spørsmålet om ikke homofili-debatten har avdekket en luthersk systemsvikt. *Sola scriptura*-prinsippet inviterer til vilkårlighet. På samme måte som Luther frimodig avviste 600 bibelsteder for å rettferdiggjøre leselæren, forsvarer mindretallsbispene homofilt samliv med å avvise en lovisk kombinasjon av skriftsteder. Slik må lutheranere som vil fastholde en bibelsk seksualittikk, selvransakende spørre om ikke det lutherske skriftprinsipp med indre nødvendighet ender opp i den lese-måte som reformatoren selv kalte - *Christum contra scripturam*.

At Kristus kan spilles ut mot den bibelske formanings, følger vel av prinsippet "Hellig Skrift er det som driver Kristus frem". Bibelens autoritet hviler på denne måte ikke i boken selv som skriftlig formidling av det profetiske og apostoliske budskap om Guds frelsesplan, men bokens status følger av den trøst samvittigheten vinner ved lesningen om nåden i troen på Kristus. Som trosvisshet vunnet i lønnkammeret, er Skriftens autoritet en personlig tillitssak, slik

Luther selv forklarer: "Ordet alene, uten persons anseelse, må tilfredsstille hjertet, omslutte og gripe mennesket, så det straks føler seg fanget i det og (føler) hvor sant og rett det er, om enn hele verden, alle engler, alle helvedes fyrster, ja om Gud selv sa noe annet...". (WA 10. I,1, 130)

Luthersk systemsvikt

Men hvis Skriftens autoritet er basert på en så privat erfaringsverden som nøkkel til leseprosessen, er det vanskelig se hvordan denne emosjonelle antroposentrisme i noe spørsmål kan gi grunnlag for overindividuelle konklusjoner av lesningen.

Derved er, når alt kommer til alt, den moralske oppløsning av det lutherske kirkeliv ikke så overraskende. I det minste viser den løpende homofili-debatten i Den norske kirke at den lutherske forståelse av "Skriften alene", "Troen alene", "Nåden alene" ikke makter å gi annen etiske veiledning enn at den enkelte må følge den samvittighetforpliktelse som gir seg av hva nådesordet måtte tale til den enkelte i den gitte livssituasjon. Slik er det ikke tilfeldig at man også i denne sak bruker det lutherske skriftprinsipp nettopp til å emansipere seg fra den bibelske formanin

Liturgiske overvejelser til Langfredag

Af pastor Jais H. Tinglund, Farsø

Det liturgiske arbejde er hovedsagelig et arbejde for den rette tilbedelse (græsk: *orthodoxia*). Imidlertid har det liturgiske arbejde også en væsentlig sjælesørgerisk dimension. Det turde muligvis være overflødigt for læserne af dette blad at nævne, men ikke desto mindre ... Det liturgiske arbejde, præsten har at gøre, er en indsats for at berede medlemmerne af hans menighed en vej ind i Guds Riges rigdomme og hemmeligheder. Opgaven er en gudstjeneste, som så klart og så fuldstændigt som overhovedet muligt afspejler Guds Riges virkelighed, for at også den enkeltes tro og tilbedelse må afspejle den Guds Riges virkelighed, hvori både menighedensgudstjeneste og den enkelte troendes liv foregår.

Hvad den sjælesørgeriske dimension angår, må det liturgiske arbejde i høj grad siges at være et spørgsmål om *evangelisk logik*. Opgaven er ganske enkel at formulere. Så meget Evangelium som muligt; så logisk en opbygning som muligt. Med den opgave for øje må præsten som en god forvalter tage al godt frem af sit forråd, nyt og gammelt, og indsætte det i den orden, som bedst muligt afspejler den Guds Riges

virkelighed, hvori og hvorfor gudstjenesten fejres.

Udfordringen er, at den danske Kirke står i en temmelig lang forfaldstradition. Og i de fleste menigheder indebærer det, at mulighederne er begrænsede. Forrådet er i sig selv begrænset. Og forfaldstraditionens indflydelse også på den del af menigheden, som ellers i al almindelighed er ganske velvillig over for Guds Riges virkelighed, lader sig ikke fornægte. Netop med den erkendelse for øje, at det liturgiske arbejde også er af sjælesørgerisk karakter, bliver det en del af opgaven at udvise en vis pædagogisk forsigtighed. Bliver opbygningen af den rette tilbedelse en fremmedgørende faktor snarere end en vej ind til Guds Riges rigdomme og hemmeligheder, så er den liturgiske opgave ikke lykkedes!

Derfor er præsten henvist til i udgangspunktet at arbejde ud fra de muligheder, som gives i de officielle forråds-kamre og kun i begrænset omfang at inddrage gods fra fremmede forråd. Det liturgiske arbejde i hverdagen, når først den faste gudstjeneste-ordning er sat på plads, vil da typisk afspejle sig i et gennearbejdet, evangelisk-logisk og kirkeårsbestemt salmevalg.

Ja, for i det liturgisk-sjælesørgiske arbejde bliver det netop et vigtigt element at være opmærksom på alle de forskellige aspekter ved Guds Riges virkelighed, som menigheden skal føres ind i. Og hertil er netop kirkeåret et af de vigtigste redskaber, Kirkens klassiske kalender, hvor de forskellige fester fejrer hver sit aspekt ved frelsens virkelighed, hvor de forskellige tider afspejler forskellige sider ved kristenlivets virkelighed. Det medvirker til, at den kristne får lov ikke blot at vide, men også at leve sig ind i, at kristenlivets og frelsens virkelighed netop rummer vidt forskellige aspekter, og at disse aspekter hver for sig er uundværlige *og hver for sig fortjener udelte opmærksomhed*. De kan ikke blot til enhver tid stå side om side ved enhver lejlighed; derved vil ingen af dem komme til deres ret. Det ene aspekt vil uvægerlig komme til at overskygge det andet, eller hvad værre er, helheden vil blive en gensidig totaloverskyggelse, så ingen af frelsesvirkelighedens aspekter overhovedet kommer til at fremstå i klarhed og alvor. Og sådan må det gå, hvis ikke menigheden får lov til at fejre frelsesfesterne som frelsesfester og til at bruge bodsdagene som lejlighed til at gøre bod. Således er det ikke blot nogle historisk korrekte principper, man forsynder

sig imod, når man ikke vil lade festen være fest og lade boden være bod, når man forsømmer det ene ved alene at give plads for det andet, eller når man forsømmer dem begge ved ikke at gøre forskel på dem, ved at lade hver enkelt gudstjeneste være ét og det samme, hverken fest eller bod, men blot en udsvingsløs mellemting.

Inden for de rammer, som er sat af den forfaldstradition, den danske Kirke har stået i, vil *salmevalget* være et af de vigtigste redskaber til at lade frelsesvirkelighedens aspekter komme hver til sin ret. Frem for noget er det i salmevalget, præstens liturgisk-sjælesørgiske indsigt og fornemmelse (eller mangel på samme) kommer til udtryk. Og det er altså ikke et spørgsmål om højkirkelig koreografiske specialiteter; det er en sjælesørgisk opgave. Og det burde være oplagt for høj som for lav, at den side af gudstjenestens opbygning, som har med salmevalg at gøre, bør følge et meningsfuldt skema af evangelisk logik. Det turde være oplagt, at en prædiken, som har forkyndt syndernes forladelse ved Guds nåde for Kristi skyld alene, ikke straks skal modsiges af en offertoriesalme, som peger i en helt anden retning. Det turde være oplagt for høj som for lav - men er det sjældent for den "lave".

Hvilke andre ressourcer, der konkret vil kunne være til gavn i den enkelte menighed, er det vanskeligt at tale generelt om. Det er forskelligt fra sted til sted, hvor stærkt forfaldstraditionen har sat sig fast. Men to ting burde være oplagte og obligatoriske for enhver, der har ansvar for en menighed og dens gudstjeneste: et gennearbejdet kirkeårsorienteret og evangelisk-logisk salmevalg. Og tydelig forskel imellem på den frelsens glædesfest, som højmessens er, og på den anden side de to dage, som i den kirkelige kalender er særlig afsat til *ikke* at være festdage, Langfredag og den Almindelige Bods- og Bededag.

Og hermed er vi så nået frem til det, som er mit ærinde: nogle liturgiske tanker om Langfredagens gudstjeneste.

Langfredag er ofte anledning til stor forlegenhed hos præster. Det må den naturligvis være for dem, som i deres hjerter er modstandere af det bibelske Evangelium om Kristus som Frelser og Forsoner, som træder så tydeligt frem Langfredag. Og der kan næppe være tvivl om, at det er forklaringen på den moderne tanke ikke at holde prædiken på denne dag. Også selv om den praksis forsvares med smuk retorisk tale om, at teksterne jo selv taler så magtfuldt, at der ikke er mere at sige. Det er vanskeligt at forestille sig, at denne langfredagstavsheds modebølge

har sit udspring i noget som helst andet end det forhold, at det på denne dag er uhyre vanskeligt at forkynde noget som helst andet end netop det bibelske Evangelium, som den kirkelige modernisme hader så inderligt: at frelsen er vundet os ved Guds Søns lidelse til soning for verdens synder, fordømt under Guds dom og vrede, fordømt i vort sted. At også såkaldte højrefløjspræster undertiden kan optræde som modebølgens medløbere, kan kun opfattes som et vidnesbyrd om, at der skal andet og mere end en bibeltro uddannelsesinstitution til at sikre en tjeneste af kvalitet!

Men også for præster, som både véd og vil, hvad de skal, kan Langfredag give anledning til forlegenhed; for det er sandt, at Langfredagens tekster på en meget stærk måde går centralt ind i det, som er Evangeliets hjerte. Og det står som en stor udfordring, at på denne dag skal der siges noget særligt. På denne dag skal Herrens lidelse og død stå mere centralt end vanligt er. Og man kan let komme til at skælve for den opgave og frygte at komme til at forgribe sig på den. Det er så en af de embedets byrder, man må tage på sig med frygt og bæven. Men prædikes skal der.

Langfredagens gudstjeneste skal være en anderledes gudstjeneste. Det er ikke en frelsesfest, og derfor

fejrer man naturligvis ikke frelsens festmåltid på denne dag. At nogle vil mene, at netop på denne dag giver det mening at holde nadver, det vidner blot om, hvor stor magt forfaldstraditionen har: at alt for mange ikke er klar over, at nadveren netop er frelsens glade festmåltid og derfor ikke skal fejres på den dag, der mindst af alle indbyder til fest og jubel.

Også på grund af "naboerne" er det påkrævet, at Langfredag helt klart får lov at have helt sin egen karakter, klemmt inde som den er imellem festen for nadverens indstiftelse og den store glædesfest for Herrens opstandelse. Med alle disse så uhyre betydningsfulde dage så tæt på hinanden er det afgørende, at der klart gøres forskel på dem. Alt andet vil være en liturgisk og sjælesørgerisk ulykke.

For at alle disse festdage ikke skal falde sammen som en stor grå påskemasse, hvor ordet ikke rigtig får lov at gøre noget ved os, fordi der ikke er den store forskel imellem på den ene side sorgen over synden og på den anden side frelsesglæden ved Herrens sejr over synd og død, er det afgørende, at Langfredag ikke tager forskud på påskedag. Det er ikke det, Langfredag er sat af til. Og det, Langfredag er sat af til, er noget, som er vigtigt for Kirkens og den enkelte kristnes liv. Derfor skal det komme til orde.

Langfredags gudstjeneste må derfor være en entydig *passionsgudstjeneste*.

En gudstjeneste, der i ét og alt er optaget af at følge Herren i Hans lidelse. Vi ser Ham som Guds Lam, gjort til ét med al verdens synd og skyld, hængt på et træ og gjort til en Guds forbandelse, fordømt og forladt af Gud. Og vi mindes om, at det er vores skyld; det skete på grund af os. Det er den dybe alvor, Langfredag vil lægge på os.

Naturligvis glemmer vi ikke, at det også er sket *til frelse* for os. Den kristnes liv i kirkeårets rytme er ikke teater og selvforstillelse. Og den erkendelse, at Guds Søn ved sin lidelse og død netop har købt os fri af lidelse og død, den skal ingen og intet få lov at tage fra os. Men sorgen over synden skal der også være plads til. Og den er der sat plads af til på dagen for Herrens lidelse og død. Og derfor lader vi på denne dag mindet om Herrens lidelse og død stå, sorgen over synden lader vi stå, den jublende frelsesglæde lader vi hvile; den skal der nok blive tid til i overmorgen. På dagen for Herrens lidelse lader vi sorgen over synden stå; vi giver den synligt udtryk ved, at sort er dagens farve, kirken er ikke pyntet til fest, og i hvert fald nogle af alterets lys står ikke tændt. Selv har jeg endvidere forsøgsvis valgt at lade den almindelige kirkebøn udgå for yderligere at fremhæve,

hvorledes gudstjenesten samler sig om dette ene. Måske kunne det være en god ide at lade litaniet træde i dens sted; men jeg frygter at det ville komme til at tage for stor en del af opmærksomheden.

I liturgi og salmevalg er håbet og glæden på denne dag hovedsagelig begrænset til trodsige udbrud og nødvendige dybe indåndinger undervejs. Derfor er en ellers pragtfuld salme som *Hil Dig, Frelser og Forsoner* ikke videre velegnet på denne dag. Med dens alvor har den dog i alt for høj grad den jublende lovprisnings karakter og på netop denne dag derfor ikke anden berettigelse end den rent historiske. På denne dag bør en anden salme træde i dens sted; og det må man så kompensere for ved på mere passende tidspunkter at bruge *Hil Dig, Frelser og Forsoner* - og det kan man jo så gøre flittigt og ofte.

Langfredagens gudstjeneste er en *passionsgudstjeneste*.

Passionsberetningen må stå som det absolutte centrum. Og her er vi særlig i Danmark velsignet med en dyrebær ressource, nemlig Kingos store passionssalme *Gak under Jesu kors at stå*. Siden min tid som kirkesanger hos Jørgen Glenthøj i Lyngby kirke har jeg været og er stadig blevet mere overbevist om, at Langfredags gudstjeneste bør være bygget op omkring en læsning af den samlede *passionsberetning*

lejlighedsvis afbrudt af de passende vers af Kingos passionssalme. På den måde skabes den rette vekselvirkning imellem tekstlæsning og eftertanke og bøn, som hører Langfredag til, og som også har været Kingos intention. Men teksterne skal netop læses. Salmens fortællende vers kan ikke træde i stedet for tekstlæsningen. Det kan ikke uden videre forudsættes, at kirkegængere i dag er så fortrolige med selve *passionsberetningen*, at de uden videre vil kunne genkende den i salmens fortællende vers; og er selve *passionsberetningen* fremmed, vil salmens fortolkende gengivelse af dens enkelte elementer ikke være videre oplysende. Derimod vil de give god mening som en kommentar og fortolkning af den tekst, som er blevet læst, umiddelbart før verset synges.

Oplæsningen af lidelsesberetningen afbrudt af *passionssalmens* meditationer og bønner er *passionsgudstjenestens* tekstlæsning. Andre tekstlæsninger er unødvendige og uhensigtsmæssige og vil blot medvirke til at fratage *passionsberetningen* dens tyngde som *passionsgudstjenestens* centrum. Og så vil de bidrage til, at helhedsindtrykket bliver noget i retning af en almindelig højmesse, og det bør heller ikke ske.

Kingos passionssalme udtrykker, hvad der er Langfredagens ærinde. Sorg over synden, men ikke teatralisk håbløshed. Således rummer salmen også stille udbrud af håb. Netop stille udbrud, som ikke tager magten, men som dog giver udtryk for, at vi heller ikke lader sorgen blive til fortvivlelse. For vi véd jo, at efter Langfredag følger påskemorgen. Og den afventer vi så. Vi afventer den. Men vi fejrer den ikke på forskud.

Netop ud fra det samme hensyn - at lade langfredagssorgen stå uden at tage forskud på påskedagens jubel - bliver også *trosbekendelsens placering* i gudstjenesten Langfredag et interessant spørgsmål. Det er min opfattelse, at den vanlige placering af trosbekendelsen umiddelbart efter tekstlæsningen og forud for prædikenen vil være særlig uheldig Langfredag. En sådan placering af trosbekendelsen vil alt for let få karakter af at tage forskud på påskemorgens frelsesglæde. Trosbekendelsens

lovprisningskarakter vil komme til at stå i alt for stor modsætning til det, som gudstjenesten i øvrigt tilstræber. En langt heldigere placering vil være den, som også liturgihistorisk er den korrekte: efter prædikenen. Som noget af det sidste der sker ved gudstjenesten Langfredag, som et trodsigt *Jeg slipper Dig ikke, uden Du velsigner*

mig umiddelbart inden kollekten og velsignelsen, som jo dog også under alle omstændigheder skal lyses. Her vil trosbekendelsen falde som et udtryk for menighedens trodsige håb midt i håbløsheden. Trods den synd og skyld, som er blevet stillet os for øje, trods sorgen over, at vor synd og skyld naglede Herren til korset, trods den fortvivlelse, som det kan friste os til, så fortvivler vi dog ikke. I *stedet* forsager vi trodsigt Djævelen og alle hans gerninger og alt hans væsen og tror på Gud Fader, den Almægtige, Himmelen og jordens Skaber, og på Jesus Kristus, Hans enbårne Søn ...

I forlængelse heraf finder jeg det oplagt at lade kollekten til Langfredag være den bøn, som er alle Guds børns bøn. Fadervor er den hjælpeløses bøn og den bøn, den kristne må vende tilbage til, når vi står over for det, som er for stort til at kunne rummes af vore egne ord. Og det er netop tilfældet Langfredag, hvor dommens skyer hæver sig allertættest over os, hvor synden og dens alvor og dens konsekvenser allerklarest bliver stillet os for øje, hvor vi stilles over for det, som er så stort og så tungt, at der ikke er mere at sige, og vore egne forsøg på selv at sætte ord på vore bønner må komme til at synes som forfladigelser og overgreb - og hvor heller ikke de autoriserede kollekter helt lever op til at kunne

have det sidste ord. Menighedens sidste ord Langfredag må være en tilbagevenden til, at vi tror på Gud Fader, den Almægtige - og at Han selv har tilladt os under alle forhold at påkalde Ham som vor Fader, hvilket vi så også gør under indtryk af dette tunge og mægtige. Og på den baggrund kan menigheden så sendes ud af Guds hus med Guds velsignelse, også på mindedagen for Herrens bitre lidelse og død, for at afvente festen for Hans sejrige opstandelse.

For betragtningen af Herrens lidelse og sorgen over synden er

netop hverken fortvivlelse eller forstillelse.

Også passionsgudstjenesten på dagen for Herrens lidelse og død holder vi som enhver anden gudstjeneste i visheden om, at efter den følger festen for Herrens opstandelse. Gud forbyde, at nogen eller noget skulle tage den vished fra os - eller at vi selv skulle lyve den bort. Og med den vished går vi også hjem fra Guds hus Langfredag. Hjem for at vente, indtil vi igen skal mødes i Guds hus på trediedagen for at høre, hvad Herren så vil have at sige os, og for at tilbede og fejre netop det.

TIL KALENDEREN

Landskonvent 2000

afholdes i Sct. Pauls Kirke i Århus i Kristi Himmelfartsdagene den 1.-3. juni. Det overordnede tema bliver: EFTERLYSNING: JESUS. Foredragsholdere bliver sognepræst Jesper Langballe, magister Monica Papazy og biskop Kozon.

KIRKELIG FAMILIELEJR

afholdes fra den 4. til den 11 juli på Sundeved Centret. Lejren ledes som sædvanlig af pastor Peter Østerby-Jørgensen, og for maden står Knud Christensen.

Redaktøren af Re-formatio beklager, at opsætningen af bladet ikke så smuk, som den var en gang, men han har endnu ikke fundet helt ud af sit nye tekstbehandlingsanlæg.

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst Knud Christensen,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Telefon 47 31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Pastor Poul Ulsdal,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen,
Galtrup, 7950 Erslev Mors.
Pastor Jais H. Tinglund, Kirkegårdsvej 3,
9640 Farso.

Ekspedition:

Bladet koster 100 kr. årligt i abonnement, for
studerende 75 kr. årligt. Beløbet indbetales til
FKFs kasserer, bogholder Jørgen Poulsen,
Christianshavns Voldgade 43, 3th.
1424 København K. Tlf. 32 57 53 16.
Postgiro 2 08 81 42.

Re-formatio's Forlag:

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE's Forlag,
Johs. P. Sørensens Vej 30, Tebstrup,
8660 Skanderborg. Telefon 86 53 80 08.

Fællesskabet**KIRKELIG FORNYELSE****Formand:**

Sognepræst Olav Fog, Johs. P. Sørensens Vej 30,
Tebstrup, 8660 Skanderborg.
Tlf. 86 53 80 08.

Bestyrelsen i øvrigt:

Kirketjener Bodil Jensen, Sortemosevej 107,
2730 Herlev.
Patore Henrik Ertner Rasmussen,
Kostskolevej 6, 2880 Bagsværd.
Bogholder Jørgen Poulsen, Christianshavns
Voldgade 43, 3th., 1424 København K.
Præst Steen Sunesen, Kalmargade 37,
8200 Århus N.

Medlemmer betaler 200 kr. årligt til fællesskabet.
Dette beløb omfatter også abonnement på Re-
formatio. Ægtepar 250 kr. Studerende og
pensionister betaler 125 kr. for
enkeltmedlemskab. Pensionistægtepar 150 kr.

INDHOLD – NR. 1 - JANUAR 2000 - 42. ÅRGANG

<i>Møller, Frede:</i> Prædiken	2
<i>Larsen, Svend Erik:</i> Prædiken.....	5
<i>Sunesen, Steen:</i> Prædiken	7
<i>Christensen, Hans Christian:</i> Prædiken.....	12
<i>Østerby-Jørgensen, Peter:</i> Prædiken	14
<i>Flemestad, Roald:</i> Luthersk skriftsyn i en krisetid	17
<i>Tinglund, Jais:</i> Liturgiske overvejelser til Langfredag	25